

UVODNA RIJEČ

U Požegi se prije nešto više od dvjesto godina rodio istaknuti hrvatski jezikoslovac Vjekoslav Babukić. Iako je po struci bio pravnik, dao je velik doprinos razvoju hrvatskoga standardnoga jezika. Već se zarana uključio u hrvatski narodni preporod kao štokavac među neštokavcima koji su prihvatili književni jezik štokavske stilizacije. Od samoga početka bio je potpuno posvećen hrvatskom narodnom preporodu, pa je već 1836. godine postao tajnik Čitaonice ilirske, a 1842. tajnik Matice ilirske. Po svojoj vokaciji pripadao je Zagrebačkoj filološkoj školi, a ponajviše je upamćen kao pisac prve preporodne gramatike *Osnova slovnice slavjenske narječja ilirskog* koja je u pet svezaka objavljena 1836. godine u *Danici*, prilogu *Novina horvatskih*, te je prevedena na njemački i talijanski jezik. Uz gramatičke sadržaje, Babukić je dodao i dio o pravopisu u kojemu upućuje na Gajevu reformu. Povijesno je važna i njegova pobjeda na izborima za prvoga profesora hrvatskoga jezika na Katedri za hrvatski jezik Kraljevske akademije, gdje je prvo predavanje održao 1846. godine. Vjekoslav Babukić svojim je radom započeo sustavno normiranje hrvatskoga standardnoga jezika te je time utro put mnogim jezikoslovcima koji se njime bave do današnjih dana.

Upravo zato, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, preko svojega Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi, posvetila mu je 2014. godinu, a pozvani jezikoslovci tijekom dvodnevnoga simpozija iznijeli su rezultate svojih istraživanja o Babukiću i vremenu u kojemu je živio i stvarao. Odabrani znanstveni radovi doprinos su i prilog proučavanju povijesti hrvatskoga standardnoga jezika od Babukićeva vremena do današnjih dana, kada je hrvatski jezik jedan od službenih jezika Europske unije.

Knjiga započinje radom „Babukićeva *Ilirska slovnica* – 160 godina poslije“ redovite profesorice Branke Tafre s Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, koja je i autorica prve monografije o životu i radu Vjekoslava Babukića, objavljene u povodu 150. obljetnice Matice hrvatske. U radu se analiziraju razlozi zašto je u jezikoslovnoj kroatistici ime Vjekoslava Babukića bilo godinama zanemareno te se analiziraju nedostaci i znanstvene vrijednosti Babukićeve gramatike. Redoviti profesor Ivo Pranjković s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u radu pod naslovom „Babukićevo stavkoslovje“ opisuje sintaktičko ustrojstvo prema *Ilirskoj slovnici* Vjekoslava Babukića te poseban naglasak stavlja na definiranje

gramatičkoga nazivlja, osobito sintaktičkoga. Dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček s Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu daje pregled školskih gramatika od Babukićeva vremena do današnjih dana te prikazuje rezultate istraživanja među studentskom populacijom o stavovima prema hrvatskome jeziku i znanju određenih povijesnih činjenica koje su bile prijelomne za razvoj hrvatskoga jezika. Redovita profesorica s Filozofskoga fakulteta u Rijeci Lada Badurina govori o Babukićevim promišljanjima o pravopisu koja je sadržajno utkao u svoje gramatike, ali i analizira pravopisne odabire u Babukićevim gramatikama. Dr. sc. Vesna Vlašić iz Odjela za društvene djelatnosti Požeško-slavonske županije rasvjetljuje Babukićevu ulogu i njegovo značenje u Ilirskoj čitaonici, a dr. sc. Ivana Klinčić s Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje govori o važnosti Vjekoslava Babukića u oblikovanju jezične politike u prvim danima ilirizma, ali i otkriva zanimljivu činjenicu o utjecaju kajkavskoga književnoga jezika na Babukićeve radove objavljene u *Danici*. O tvorbi riječi u trima kajkavskim rječnicima (*Dictionar* Jurja Habelića, *Gazophylacium* Ivana Belostenca te *Lexiconu latinum* Franje Sušnika i Andrije Jambrešića) piše redovita profesorica Diana Stolic s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci te profesorica Valentina Soldo. Prof. dr. sc. Petra Košutar s Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu u svome radu daje prikaz slavonskih jezičnih priručnika u vrlo plodonosnom razdoblju, drugoj polovici 18. stoljeća, a detaljnije su analizirani Relković, Lanosović i Tadijanović te je prikazano njihovo značenje i izvan nacionalnih granica. Studentice Ivana Lukšić i Maja Pranjić te dr. sc. Anastazija Vlastelić s Filozofskoga fakulteta u Rijeci analiziraju u svome radu radove fra Emerika (Mirka) Pavića na sintaktičkoj razini utvrđujući utjecaj *koine* franjevačke književnosti 18. stoljeća. Dr. sc. Sanja Holjevac iz Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci rasvjetljuje značenje riječke tiskare Kraletzky u drugoj polovici 19. stoljeća, s naglaskom na analizi grafijskih rješenja fonema koji su bili problematični za usustavljanje hrvatske latinice i izradi jedinstvenoga hrvatskoga pravopisa.

U drugome dijelu ove knjige nalaze se još četiri rada svojom tematikom vezana za kulturu, povijest i geografiju grada Požege, ali i Požeško-slavonske županije. Doc. dr. sc. Lena Mirošević sa Sveučilišta u Zadru i Josip Jolić, profesor prikazuju uz pomoć objektivnih i subjektivnih pokazatelja kvalitetu života u gradu Požegi zaključujući kako je riječ o vrlo dobroj kvaliteti i ugodnom mjestu za život i rad. Doc. dr. sc. Zdenko Braičić s Učiteljskoga fakulteta u Zagrebu i učitelj Tomislav Novinc analiziraju u svome radu gravitacijsku usmjerenost stanovnika ruralnih naselja u okolici Pakraca zaključujući kako su stanovnici ponajviše za svoje egzistencijalne i druge potrebe usmjereni na grad Pakrac, ali i grad Lipik, s kojim je gotovo srastao, no i na gradove Daruvar i Požegu. Vinko Tadić prikazuje život i rad Dubravke Sokač Štimac, dugogodišnje arheologinje u požeškom muzeju, prikazujući njezine

biografske podatke i naglašavajući važnost njezina rada i doprinos kulturnoj povijesti Požege i Požeštine. Knjiga završava radom Antuna Tonka Jakobovića, koji je proveo anketu u povodu stote obljetnice smrti slikara Miroslava Kraljevića ispitujući poznavanje života i djela toga velikoga umjetnika među školskom populacijom. Istraživanje pokazuje kako mlade generacije nedovoljno poznaju lik i djelo toga velikoga umjetnika te ih je u tom smjeru svakako potrebno dodatno educirati.

Vjerujem da će radovi prikazani u ovoj knjizi biti zanimljivo štivo mnogima koji budu željeli više saznati o životu i radu hrvatskoga jezikoslovca Vjekoslava Babukića i povijesti hrvatskoga jezika u 19. stoljeću, ali i onima koji budu željeli saznati ponešto o rezultatima geografskih i povijesnih istraživanja o Požegi i Požeštini iz nešto bliže prošlosti.

Požega, 14. listopada 2015.